

การศึกษา เชิงวิเคราะห์วรรณกรรม เรื่องขุนบรม

นางยุวรี อภิรักษ์ภูสิทธิ์

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

ภาควิชาภาษาไทย

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

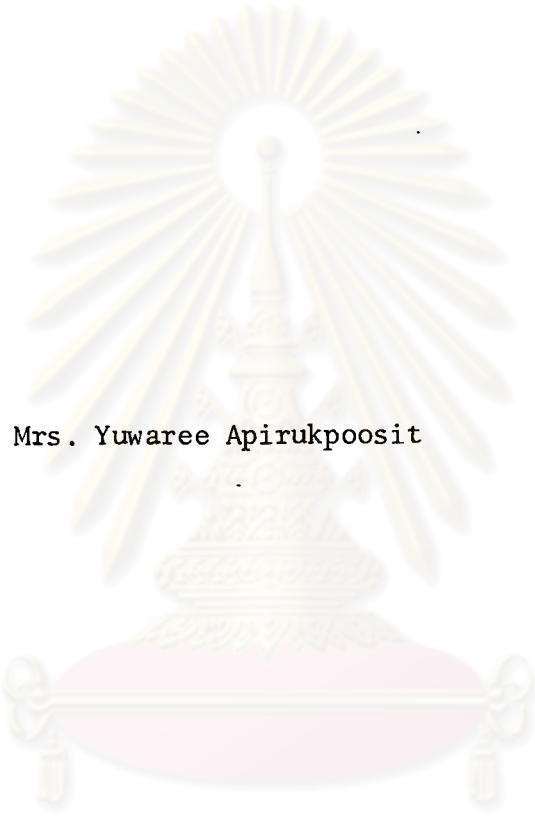
พ.ศ. 2527

ISBN 974-563-897-8

011367

116593804

AN ANALYTICAL STUDY OF KHUN BOROM

Mrs. Yuwaree Apirukpoosit

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of Thai

Graduate School

Chulalongkorn University

1984

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรม เรื่องขุนบรม

โดย

นางยุวรี อภีรักษ์ภูสิตี

ภาควิชา

ภาษาไทย

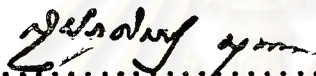
อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ วิสุทธ์ มุขยกุล

รองศาสตราจารย์ ธวัช ภูณโฑทก

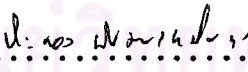

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการ
ศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

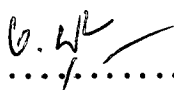
..... คณบดี บัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุประดิษฐ์ ชูนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศีกดิ์ศรี แย้มนิตดา)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ประคอง นิมนานเหมินท์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ วิสุทธ์ มุขยกุล)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ธวัช ภูณโฑทก)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรม เรื่องขุนบรม

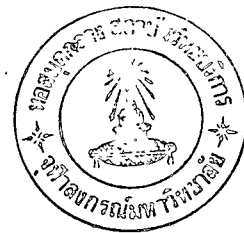
ชื่อนิติสด นางยุวรี อภิรักษ์ภูสิทธิ์

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ วิสุทธ์ มุขยกุล

รองศาสตราจารย์ ธวัช ภูณโณทก

ภาควิชา ภาษาไทย

ปีการศึกษา 2527

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ เรื่องนี้มุ่งศึกษาวรรณกรรม เรื่องขุนบรม ในด้าน เนื้อหาและรูปแบบ เริ่มด้วยการกล่าวถึงต้นฉบับและ เอกสาร เรื่องขุนบรม ต้นฉบับตัว เขียนบนใบลานมีทั้งที่เขียนด้วยตัวอักษรไทยน้อยและอักษรตัวธรรม นอกจากนี้ยังมี เอกสาร เรื่องขุนบรมที่ตีพิมพ์ เผยแพร่ วรรณกรรม เรื่องขุนบรมฉบับวิจัยนี้มีลักษณะการ เขียนเชิงตำนาน โดยแต่ง เป็นคำประพันธ์ร้อยกรองท้องถิ่นอีสาน เขียนลงใบลานด้วยตัวอักษรไทยน้อย สมัยที่แต่งนั้นควรอยู่ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 21 ถึง 23 พระภิกษุหรือฆราวาสที่ เคยบวช เรียนแล้ว เป็นผู้แต่ง

ในบทที่ 3 มีการกล่าวถึงแนวคิดเรื่องโลกและจักรวาล จักรวาลมีโลกของแกนโลกของมนุษย์และนรก แดนอยู่เมืองสวรรค์ เป็นผู้สร้างโลกและสรรพสิ่ง และ เป็นผู้ส่งขุนบรมลงมาในโลก เพื่อเป็นกษัตริย์ มีการอธิบายกำเนิดคน สัตว์ และพืชว่าออกจากรูน้ำเต้ามั่ง เมื่อประชากรเพิ่มขึ้นมีการพัฒนาและจัดระบบสังคมอย่างมีระเบียบแบบแผนแน่นอน

บทที่ 4 กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของบุคคลในสังคม ซึ่งมีกษัตริย์ ขุนนาง (มูลนาย) และไพร่บ้านไทยเมือง บทบาทหน้าที่ของบุคคลในครอบครัวซึ่งมี พ่อ แม่ ลูก สามียและภรรยา มีการเน้นบทบาทของภรรยา แนวปฏิบัติของบุคคลทุกระดับชั้น ต่างก็อิงหลักธรรมของศาสนาพุทธ

บทที่ 5 เป็นเนื้อเรื่องย่อ กับการวิเคราะห์ในด้านประวัติศาสตร์ และลักษณะการดำเนินเรื่องซึ่งเป็นไปตามลำดับเวลา ในบทเดียวกันนี้ยังได้กล่าวถึง ลักษณะความงามทางภาษา รูปแบบ

คำประพันธ์ และลักษณะภาษาที่ใช้ซึ่งเป็นภาษาธรรมดาสามัญ ไม่มีศัพท์มาก บรรยายความได้แจ่มชัด

บทที่ 6 เป็นบทสรุป การอพยพของขุนบรมและประชาชนนั้น เข้าใจว่า นำมาจากข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเล่าสืบต่อกันมา พรรณกรรมเรื่องขุนบรมพยายามอธิบายข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสังคม เรื่องน้ำเต้ามั่ง เป็นการพยายามอธิบาย เหตุผล สัตว์ของคนซึ่งมีผิวแตกต่างกัน และอธิบายที่มาของมนุษยชาติและเผ่าพันธุ์ ซึ่งทำให้มีผลคือ ความสงบ เรียบร้อยในหมู่ประชาชนในภูมิภาคแถบนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Title AN ANALYTICAL STUDY OF KHUN BOROM

Name Mrs. YUWAREE APIRUKPOOSIT

Thesis Advisor Associate Professor Visudh Busyakul
 Associate Professor Tawach Punnotok

Department Thai

Academic Year 1984

ABSTRACT

It is the purpose of the present thesis to conduct a study of hun Borom, a Thai literary work from the Northeast, both in its form and contents. The study begins with a description of extant palm-leaf manuscripts of the text and subsequent works on the subject by modern scholars. It was a poetical composition of the legend by an author, who was either a monk or an ex-monk, employing a kind of meter prevalent in that part of the country, and committed to writing in Thai-Noi alphabets between the 21st and the 23rd century of the Buddhist era.

Chapter 3 begins with cosmology. The universe comprises the world of gods (Thaen), the world of men and hell. Gods who lived in heaven created all the universe and sent Khun Borom and his retinue down from heaven to live on earth as the king of the world. Men, animals and plants are described as coming out of a gigantic gourd (Namtai Pung). The organization of the social system follows with the increase of the population.

Chapter 4 deals with the various roles of men, namely the king, the civil servants and the general populace. Functions of members of a family, namely parents, sons, daughters, husbands and wives, are also given, with emphasis on the role of the wives. The treatment of various classes of people follows the Buddhist teaching.

Chapter 5 gives a short account of the contents and a short historical analysis with its chronological presentation. This chapter also describes the beauty of the writing style and its metrical form. It is found that the language is simple, with limited vocabulary and its narrative aspect is good.

Chapter 6 is the conclusion. It is found that the migration of oral tradition Khun Borom and his retinue had an historical basis which was transmitted down by oral tradition. It attempts to explain certain social facts. The birth of men from the gourd is not only an explanation of the difference of men's skin colors, which results in a peaceful co-existence of people in this region.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความช่วยเหลือของ รองศาสตราจารย์ วิสุทธ์ มุขยกุล และ รองศาสตราจารย์ ธวัช ปุณโณทก อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ทั้งนี้เพราะ ตลอดเวลาที่ดำเนินการวิจัยท่านได้กรุณาสละ เวลาอันมีค่าให้คำแนะนำ ชี้แนะแนวทางค้นคว้า รวมทั้งตรวจแก้ข้อบกพร่องต่าง ๆ อย่างถี่ถ้วน ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาอันหาที่สุดมิได้นี้ อย่างยิ่ง จึงกราบขอพระคุณไว้ ณ.ที่นี้

ผู้วิจัยขอกราบขอพระคุณ รองศาสตราจารย์ ศักดิ์ศรี แยมันดดา รองศาสตราจารย์ ประคอง นิมมาน เหมินทร์ และอาจารย์ท่านอื่น ๆ ในภาควิชาภาษาไทยที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ และชี้แนะแนวทางการวิจัยให้กับผู้วิจัย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รับความกรุณาจากอาจารย์หลายท่าน ให้คำแนะนำ และข้อมูลต่าง ๆ เป็นต้นว่า อาจารย์ จารุบุตร เรืองสุวรรณ อาจารย์ พิฑูร มะลิวัลย์ อาจารย์ เสนีย์ วิลาวรรณ อาจารย์ ประทีป ชุมพล

ขอขอบคุณ คุณทองสุข จารุเมธีชน คุณดนุพล ไชยสิทธิ์ ซึ่งได้เอื้อเฟื้อเอกสาร ขอขอบคุณ คุณอุษา รัตนโอฬาร ที่ช่วยแปลเอกสารบางส่วน

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณบิดา มารดา คุณพงศ์ศักดิ์ อภิรักษ์ภูสิทธิ์ และ กัลยาณมิตร ที่ไม่ได้เอ่ยนามไว้ ณ. ที่นี้ทุกคน ที่ให้กำลังใจและให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ แก่ผู้วิจัยตลอดมา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ช
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	2
วิธีดำเนินการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
ข้อตกลงเบื้องต้น	3
2 ปรัชศน์วรรณกรรม เรื่องขุนบรม	4
1. พื้นหลังวรรณกรรม เรื่องขุนบรม	4
2. ต้นฉบับและลักษณะ เอกสาร	5
2.1 ต้นฉบับโบราณ	6
2.2 วรรณกรรม เรื่องขุนบรมฉบับที่พิมพ์เผยแพร่	7
3. วรรณกรรม เรื่องขุนบรมสำนวนที่ เลือกรวบรวม	9
4. ลักษณะการ เขียนวรรณกรรม เรื่องขุนบรม ในเชิงตำนาน	10
- ความคิดเรื่องกาล เวลาในวรรณกรรม	15
5. ข้อสันนิษฐานสมัยที่แต่ง	18
6. เนื้อเรื่องย่อ	19
7. การพิจารณาในฐานะที่เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์	24

3	โลกและจักรวาล	29
1.	จักรวาล	29
1.1	รูปลักษณะของโลกและจักรวาล	30
1.2	เทพและบทบาทของ เทพที่ปรากฏในวรรณกรรม เรื่องขุนบรม .	36
1.2.1	เทพต่าง ๆ ที่ปรากฏในวรรณกรรม เรื่องขุนบรม...	37
1.2.2	บทบาทของเทพ	39
1.3	มนุษย์โลกกับ เทวโลก	49
1.4	สืบทอดแนวความ เชื่อพุทธศาสนา เรื่องอำนาจบุญกรรม	52
1.5	ความ เชื่อ เรื่องผีและลัทธิบูชาบรรพบุรุษ	54
2.	มนุษย์โลกและการกำเนิดโลก	58
3.	แนวคิด เรื่องกำเนิดชุมชนและการสร้างบ้านแปลง เมือง	70
4.	โครงสร้างของสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรม เรื่องขุนบรม	77
5.	แนวคิด เรื่องกำเนิดบุคคลในสังคม	79
5.1	กำเนิดกษัตริย์	79
	- คุณสมบัติของกษัตริย์	81
	- สัญลักษณ์ของอำนาจ	82
	- เปรียบ เทียบกำเนิดผู้นำในอัครคัมภีร์	83
5.2	กำเนิดขุนนาง	86
5.3	กำเนิดไพร่บ้านไทย เมือง	88
4	บทบาทหน้าที่ของบุคคล	91
1.	บทบาทหน้าที่ของบุคคลในสังคม	92
1.1	บทบาทหน้าที่ของกษัตริย์	92
1.2	บทบาทหน้าที่ของขุนนางหรือมูลนาย	111
1.3	บทบาทหน้าที่ของไพร่บ้านไทย เมือง	113
2.	บทบาทหน้าที่ของบุคคลในครอบครัว	121
2.1	บทบาทหน้าที่ของพ่อ	123
2.2	บทบาทหน้าที่ของลูก	125

บทที่	หน้า
2.3 บทบาทหน้าที่ของสามภรรยา คำนิยมเกี่ยวกับผู้หญิง	126
5 ภาษา ลักษณะการประพันธ์	132
- ลักษณะภาษาในวรรณกรรม เรื่องขุนบรม	133
- ศิลปะการใช้ภาษา	134
- การบรรยายอย่างแจ่มชัด	134
- ความเปรียบ	135
- ศิลปะในการเล่นคำ	139
- วิธีถากเหล็ก ๑๐ ลักษณะประพันธ์	142
- ลักษณะคำประพันธ์	142
- ลักษณะกลอนอ่านอักษรสังวาส	146
- ลักษณะสัมผัส	146
6 บทสรุป	154
บรรณานุกรม	156
ภาคผนวก ก. ต้นฉบับตัวเขียนวรรณกรรม เรื่องขุนบรม หน้าหนึ่ง	163
ภาคผนวก ข. วรรณกรรม เรื่องขุนบรม ฉบับปริวรรต	164
ภาคผนวก ค. ศัพทานุกรม	215
ประวัติการศึกษา	230